

GENTA
GENÇ TARTIŞMACILAR
ÇALIŞTAYI | 2023

EKONOMİ KOMİTESİ KAYNAKÇA KILAVUZU

EKONOMİDE TEMEL KAVRAMLAR

Makroekonomi: Makroekonomi, piyasa veya büyük ölçekte işleyen diğer sistemler gibi genel ekonomilerin işleyişlerini inceleyen bir ekonomi dalıdır. Makroekonomi, enflasyon, fiyat seviyeleri, ekonomik büyüme oranı, milli gelir, gayri safi yurtiçi hasıla ve işsizlikteki değişiklikler gibi ekonomi genelindeki olayları inceler.

Mikroekonomi: Mikroekonomi, teşviklerin ve kararların sonuçlarını ve özellikle bunların kaynakların kullanımıyla dağıtımını nasıl etkilediğini inceleyen bir sosyal bilimdir. Mikroekonomi, değişik ürünlerin neden ve nasıl farklı değerleri olduğunu gösterir. Bireylerin ve işletmelerin verimli üretim ve değişimden nasıl yararlandığını araştırır.

Mikroekonomi ve Makroekonominin Farkları: Mikroekonomi devlet düzenlemelerinin belirli bir piyasaya ve tüketici kararlarına olan etkisi gibi küçük ekonomik birimleri incelerken makroekonomi faiz oranlarının nasıl belirlendiği veya bazı ülkelerin ekonomik açıdan nasıl diğer ülkelerden hızlı büyüdüğü gibi “büyük resim” olarak tabir edilebilecek büyük ekonomik birimlerle ilgilendir.

Arz Talep Dengesi: Bir ürüne veya hizmete olan talebin yeterli miktarda arz ile karşılanmasıdır. Talep olmazsa arz olmaz, arz olmazsa talep karşılanamaz.

Resesyon: Resesyon, bir ülkenin ekonomik faaliyetlerinde en az altı ay süreyle gerileme yaşanması nedeniyle reel gayri safi yurtiçi hasılanın düşmesi, ekonomik faaliyetlerinin duraklamasıdır.

GSYH(Gayri Safi Yurtiçi Hasıla): GSYH bir ekonominin büyüklüğünü ölçmenin temel yollarından biridir. GSYH, bir ülkenin içerisinde üretilen bütün mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Örneğin bir fırın ekmek yapmak için diğer malzemelerin yanında un da kullanıyor. Bu durumda üretilen unun değeri ayrıca hesaplanmaz. Ekmeğin değeri hesaplanır ve GSYH hesabına dahil edilir.

GSMH(Gayri Safi Milli Hasıla): GSMH, bir ülke vatandaşlarının verilen bir yıl için üretmiş oldukları toplam mal ve hizmetlerin, belli bir para birimi karşılığındaki değerinin toplamı olmaktadır. Vatandaşlık ayrımının

yapılmasındaki neden, GSMH'nin gayri safi yurtiçi hasıladan (GSYİH) farklı olduğunu belirtmek amaçlı olmaktadır.

Enflasyon: Dolanımda bulunan para miktarıyla, malların ve satın alınabilir hizmetlerin toplamı arasındaki açığın büyümesi nedeniyle ortaya çıkan ve fiyatların toptan yükselişi, para değerinin düşmesi biçiminde kendini gösteren ekonomik ve parasal süreç.

Deflasyon: Piyasada bulunan mal ve hizmetlerin sürekli ucuzlaması halidir. Deflasyonist ortamlarda mal ya da hizmet fiyatları ucuzlarken, fiyatların gerilemeye devam edeceği beklentisiyle bunlara olan talep de aynı şekilde düşer. Yani deflasyonun olduğu ekonomide mal ya da hizmet, fiyatı düştüğü halde alıcı bulamaz.

Faiz Oranları: Bir borç anlaşmasının satışı sonucu elde edilen gelir oranıdır. Kısa vadede bu oran genellikle merkez bankaları tarafından belirlenir. Uzun vadede ise piyasa tarafından belirlenir ve enflasyon ve ekonominin uzun vadeli beklentilerine bağlıdır. Merkez bankalarının kısa vadeli oranları kontrol ettiği mekanizmaya, para politikası denir.

Devalüasyon: Devalüasyon, sabit kur rejiminde, ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerinin azalması durumuna verilen isimdir.

Para Politikası: Para politikası, merkez bankalarının istihdam artışı, ekonomik büyüme ve fiyat istikrarına dair hedeflere ulaşabilmek amacıyla paranın elde edilebilirliği ve maliyetini etkilemeye yönelik alınan kararlardır.

Maliye Politikası: Maliye politikası, devlete ait kamu harcamaları ile kamu gelirlerini kullanarak ekonominin tam istihdamı yakalamasını sağlamak için devlet tarafından uygulanan politikalardır. Diğer bir ifade ile maliye politikası, bütçe, vergi gelirleri ve kamu harcamaları gibi mali araçlar kullanılarak ekonomi üzerinde etki yaratmak amacıyla hükümet tarafından uygulanan politikalardır. Maliye politikası ile ekonomik büyüme, istihdam ve enflasyon gibi belirli hedeflere ulaşılması amaçlanır. Ayrıca, ekonomik dalgalanmaları en az seviyeye indirmek ve adil bir gelir dağılımı oluşturmak hedeflenir.

Dijital Cüzdan: Dijital cüzdan bir kişinin elektronik işlem yapmasına izin veren bir elektronik cihaz anlamına gelir. Bilgisayarla yapılan online alışverişler ve akıllı telefon kullanımıyla satın alma yapmak buna örnektir.

Kripto Para: Ülke, banka ya da herhangi bir kuruluşa bağlı olmadan kullanıcıdan kullanıcıya ulaştıran sanal para teknolojisidir. Bitcoin’i bu alandaki ilk ve en önemli örnek olarak gösterebiliriz. Litecoin, Peercoin ve Namecoin de kriptopara örnekleri arasında sayılabilir.

Blockchain: Blockchain birbirine bağlı bloklardan oluşan bir veri tabanı sistemidir. Bu veri tabanına bir işlemi içeren her tür bilgi işlenebilir. Yeni gerçekleşen işlemler bir önceki bloğun üstüne eklenir ve yeni bir blok oluşturulur. Bu bloklar ise kronolojik olarak birbirine bağlanır. Bu sayede yeni gelen blok kendinden önce gelen bloklardaki bilgileri de doğrulayarak kayıtların güvenliğini artırmış olur. Bu bloklar üzerindeki herkeste şifreli olarak bulunur ve bu nedenle dağıtık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bir kişinin bu network üzerindeki geçmiş kayıtları değiştirmesi diğer kullanıcılar üzerindeki kayıtları da değiştirmesini gerektirdiği için bu değişiklik neredeyse imkansız hale gelmektedir. Network ne kadar büyür, ne kadar çok sayıda ayrı kayıt olursa, o kadar güvenli hale gelir. Bu durum yukarıda bahsedilen doğrulama ve denetleme maliyetlerini ortadan kaldırmaktadır ve hesap verebilir, güvenilir bir yapı sunmaktadır. Blockchain ekonomide, web’de ve daha birçok alanda kullanımı mevcut olan bir yöntemdir.

NFC: Yakın Alan Teknolojisi (Near Fields Communication). NFC, mobil telefon teknolojisi ile temassız servislerin bir kombinasyonudur.

Thin File: Kredi puanlama dünyasında kısa bir kredi geçmişi olan müşteriyi tanımlamak için kullanılan bir terimdir.

Dolarizasyon: Bir ülkede piyasa içindeki aktörlerin birikim ve değişim aracı olarak kendi milli para birimi yerine bir başka ülkenin para birimini kullanması.

Stagnasyon: Ekonomide durgunluk veya küçülme sürecine girilmesi.

Ciro: Genellikle emre yazılı senetlerde saklı hakların üçüncü bir şahsa devredilmesine “ciro” denir. Açık ciro ya da daha yaygın terimle beyaz ciro, hamilin adının belirtilmediği cirodur.

Stagflasyon: Stagnasyon ve enflasyonun aynı anda yaşanması durumudur. İktisat teorisinde paradoksal bir durum olarak görülen stagflasyon durumlarında işsizliğin artması söz konusudur. Stagflasyon durumunun paradoksal olarak görülmesinin nedeni ise normalde iktisat teorilerine göre

işsizlik ve enflasyon oranı arasında ters bir bağlantı görülür. Enflasyon yükselirken işsizliğin düşmesi veya enflasyon düşerken işsizlik yükselmesi beklenir. Stagflasyon durumlarında ise bu ters orantı gerçekleşmez, enflasyon ve işsizliğin doğru orantıda gittiği bir tablo mevcuttur. Enflasyon ve işsizlik aynı anda yükselir.

EKONOMİK SİSTEMLER

Ekonomik sistemler, toplumların veya hükümetlerin bir coğrafi bölge veya ülke genelinde mevcut kaynakları, hizmetleri / malları organize ettiği ve dağıttığı bir araçtır. Ekonomik sistemler; toprak, sermaye, emek ve fiziksel kaynaklar dahil olmak üzere üretim faktörlerini düzenler. Bir ekonomik sistem, belirli bir topluluğun ekonomik yapısını oluşturan birçok kurum, kurum, kuruluş, karar verme süreci ve tüketim modellerini de kapsar. Toplumların tarihi boyunca birbirinden farklı birçok ekonomik sistemler geliştirilmeye çalışılsa da en çok kullanılan ve kapsayıcı sistemler bazı küçük değişikliklere uygulansalar da fikir olarak aynıdır. Şimdi bu sistemlere göz atalım.

Sosyalizm Nedir?

Sosyalist ekonomilerde hükümet, para ve diğer sermaye biçimleri gibi ekonomik kaynaklara sahip olur ve bunları yönetir. Ülkenin vatandaşları, daha sonra herkese dağıtılan zenginliği üretmek için çalışır. İşçinin üretim araçlarını kendi kendine yönetmesi ile karakterize edilir ve bir vatandaş için iyi olanın hepsi için iyi olduğu öncülüne dayanır.

İnsanların ürettiği her şey toplumsal bir üründür ve üretim sürecine katılan tüm vatandaşlara dağıtılır. Hükümet, eğitim ve sağlık sistemlerini yönetir ve vatandaşlar kaynaklar için daha yüksek vergilerle ödeme yapar. Sosyalist bir ekonomi, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. Temel ihtiyaçlar; barınma, eğitim, sağlık, ekonomik güvenlik vb. şeyleri içerir. Hükümet, kaynakların kullanımını ve insanların ihtiyaç duyduğu ürün veya hizmetlerin üretimini yönetir ve buna da merkezi planlama denir.

Sosyalizmin Avantajları

- Devlet vatandaşlara eşit davranır ve çalışanların ürettiği servet herkese eşit olarak dağıtılır.
- Hükümet, kaynak kullanımı ve dağıtımında adalet olmasını sağlayan üretim araçlarını yönetir. Özel teşebbüslerin üretim araçlarını kişisel çıkarları için kullanmalarına izin verilmez.
- Zenginlik herkese dağıtıldığı için fakir ve zengin arasındaki sınıf ayrımlarını azaltır.

Sosyalizmin Dezavantajları

- Kaynakların devlet mülkiyeti, işçiler çok çalışmak ve üretim maliyetlerini azaltmak için teşviklerden yoksun olduğundan verimsizliğe yol açar.

Komünizm Nedir?

Komünizm, en temelde, bir ulusun vatandaşları arasında zenginliğin adil dağılımına ve tüm mülklerin ortak mülkiyetine dayanan bir felsefedir. Bilhassa, imalat ve tarım gibi üretim araçlarının işçi sınıfı veya proletarya tarafından denetlenmesini amaçlamıştır. Nihai hedef, devletin (veya hükümetin) "sönüp gideceği", sınıfsız bir topluma ulaşmaktır.

Çağdaş komünizm, sosyalizmin bir dalıdır ve bazen artan reform yerine devrim yoluyla işçi sınıfı tarafından hükümet güçlerinin ele geçirilmesini savunduğu için devrimci sosyalizm olarak adlandırılır.

İlişkili olmakla birlikte, sosyalizm ve komünizm arasında birkaç temel fark bulunur. Komünizmde özel mülkiyet diye bir şey yoktur. Tüm mülkler ortak mülkiyete aittir ve her kişi ihtiyaç duyduğu şeye göre bir pay alır. Güçlü bir merkezi hükümet - devlet - ekonomik üretimin tüm yönlerini kontrol eder ve vatandaşlara gıda, barınma, tıbbi bakım ve eğitim dahil olmak üzere temel ihtiyaçlarını sağlar.

Buna karşılık, sosyalizmde bireyler hala mülk sahibi olabilirler. Ancak endüstriyel üretim ya da zenginlik yaratmanın başlıca aracı, demokratik olarak seçilmiş bir hükümet tarafından toplumsal olarak sahiplenilir ve yönetilir.

Sosyalizm ile komünizme karşı bir diğer önemli fark, onlara ulaşmanın araçlarıdır. Komünizmde, işçilerin orta ve üst sınıflara karşı ayaklandığı şiddetli bir devrim, saf bir komünist devlete ulaşmanın kaçınılmaz bir parçası olarak görülüyor.

Sosyalizm ise daha az katı, daha esnek bir ideolojidir. Taraftarları değişim ve reform ararlar, ancak çoğu zaman bu değişiklikleri mevcut sosyal ve politik yapı içinde demokratik süreçlerle yapmakta ısrar ederler, bu yapıyı devirmek için değil. Komünizmden farklı olarak, sosyalist bir ekonomik sistem, bireysel çabayı ve yeniliği ödüllendirir/ teşvik eder. Modern sosyalizmin en yaygın biçimi olan sosyal demokrasi, demokratik süreçler yoluyla sosyal reformlara ve zenginliğin yeniden dağıtılmasına odaklanır ve serbest piyasa kapitalist ekonomisiyle birlikte var olabilir.

Kapitalizm Nedir?

Kapitalizm, bireylerin veya özel şirketlerin üretim kaynaklarına ve araçlarına doğrudan sahip olduğu ve işlettiği ekonomik bir sistemdir. Serbest piyasa ekonomisinde mal ve hizmetlerin fiyatları rekabet tarafından belirlenirken, ekonomideki sahipler kaynakların nasıl kullanılacağına karar verir.

Sosyalist bir ekonomiden farklı olarak hükümet, özel işletmelerin ne üreteceği, ürünün ne zaman üretileceği ve üretilecek miktar üzerinde asgari düzeyde kontrol uygular. Devletin kapitalist bir piyasada oynadığı tek rol, işletmelerin faaliyet göstermesi için eşit bir oyun alanı yaratmak amacıyla yasaları ve düzenlemeleri uygulamaktır.

Özel teşebbüsler üretim araçlarına sahiptir ve bunları kâr için işletirler. Piyasada üretim maliyetinden daha yüksek bir fiyata satılan imalat mallarında maliyetlere neden olurlar. İşletmeden kazandıkları kar, yeni hammaddeler satın almalarına, işletme giderlerini ve maaşlarını ödemelerine ve yine de yeniden yatırım ve genişleme için bazı kazançları elinde tutmalarına olanak tanır.

Büyük şirketler için yönetim, yatırımcılara yatırımlarından yüksek getiri sağlayan portföylere yatırım yaparak hissedar değerini maksimize etme rolünü üstlenir.

Serbest Piyasa Ekonomisi Nedir?

Serbest piyasa ekonomisi, çok az (ve hatta hiç) hükümet kontrolü olan arz ve talebe dayalı bir ekonomik sistemdir. Belirli bir ekonomik ortamda gerçekleşen tüm gönüllü değişimlerin özet bir açıklamasıdır. Serbest piyasalar, bireylerin ekonomik kararlar aldığı, kendiliğinden veya merkezi olmayan bir düzenleme sistemi ile tanımlanır. Siyasi ve yasal kurallarına dayanarak, bir ülkenin serbest piyasa ekonomisi çok büyük önem arz eden yahut tamamen yasadışı olarak görülebilir.

Çoğu insan “serbest piyasa”yı tartıştığında, engelsiz rekabetin ve yalnızca alıcılar ve satıcılar arasındaki özel işlemlerin olduğu bir ekonomiyi kastetmeye meyilliler. Ancak, daha kapsayıcı bir tanım, zorlayıcı merkezi otoriteler tarafından kontrol edilmediği sürece herhangi bir gönüllü ekonomik faaliyetin olduğunu belirtmelidir.

Bu tanımlamayla, serbest piyasa kapitalizmi ve gönüllü sosyalizm, üretim araçlarının ortak mülkiyetini içermesine rağmen, serbest piyasanın örnekleridir. Mühim olan, ekonomik faaliyetle ilgili zorlayıcı dayatmaların veya kısıtlamaların olmamasıdır. Zorlama, serbest piyasada yalnızca haksız fiil yasası tarafından uygulanan sözleşmeye dayalı çözümler ile gerçekleştirilebilir. Hiçbir modern ülke tamamen sınırsız serbest piyasalarla çalışmaz. Bununla birlikte, çoğu serbest piyasa, özel mülkiyete, kapitalizme ve bireysel haklara değer veren ülkelerle örtüşme eğilimindedir.

Bireysel davranışlar için düzenlemelerden veya sübvansiyonlardan kaçınan siyasi sistemler, gönüllü ekonomik işlemlere zorunlu olarak daha az müdahale eder. Ek olarak, mülkiyet haklarının iyi korunduğu ve kapitalistlerin kâr peşinde koşmaya teşvik edildiği bir sistemde serbest piyasaların büyümesi ve gelişmesi daha olasıdır.

Serbest piyasadaki tüm kısıtlamalar, örtük veya açık güç tehditleri kullanır. Yaygın örnekler: belirli borsaların yasaklanması, vergilendirme, düzenlemeler, bir borsadaki belirli koşullara ilişkin yetkiler, lisanslama

gereklilikleri, sabit döviz kurları, kamu tarafından sağlanan hizmetlerle rekabet, fiyat kontrolleri ve üretim, mal satın almaları veya çalışan işe alma uygulamaları üzerindeki kotalar olarak sayılabilir. Serbest piyasalara siyasi olarak dayatılan kısıtlamalar için ortak gerekçeler arasında tüketici güvenliği, toplumdaki çeşitli avantajlı veya dezavantajlı gruplar arasında adalet ve kamu mallarının sağlanması yer alır.

Serbest piyasaların ekonomi üzerindeki etkilerini incelemek için ekonomistler, iyi bilinen birkaç ekonomik özgürlük endeksi tasarladılar. Bunlar arasında Heritage Foundation tarafından yayınlanan Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Fraser Enstitüsü tarafından yayınlanan Dünyanın Ekonomik Özgürlüğü ve Kuzey Amerika'nın Ekonomik Özgürlüğü endeksleri vardır (araştırmanız sizin için iyi olur). Bu endeksleri, diğer birçok kalemin yanı sıra mülkiyet haklarının güvenliği, düzenleme yükü ve finansal piyasaların açıklığı gibi kalemleri içermektedir. Bu endeksler; çeşitli ekonomik büyüme, kalkınma ve yaşam standartları ölçüleriyle karşılaştıran ampirik analiz vs. içerir.

EKONOMİ KOMİTESİNDE İŞLENECEK KONULAR

- 1)COĞRAFYANIN EKONOMİYE ETKİSİ
- 2)EKONOMİ TEKNOLOJİ İLİŞKİSİ
- 3)GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EKONOMİ
- 4)SAVAŞLARIN EKONOMİYE ETKİSİ
- 5)FARKLI DALLAR VE EKONOMİ
- 6)EKONOMİNİN GENÇLER ÜZERİNDE ETKİSİ
- 7)TARİHİ DÖNEMLER VE EKONOMİK MODELLER